

บทคัดย่อ

การศึกษา การเมืองเรื่อง "เหล้าพื้นบ้าน" มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อการเกิดขึ้น และพัฒนาการของการเคลื่อนไหวของชาวบ้านในนาม "เครือข่ายเหล้าพื้นบ้านแห่งประเทศไทย" ที่ได้เคลื่อนไหวเรียกร้องต่อรัฐให้มีการเปิดเสรีการผลิต และจำหน่ายเหล้าพื้นบ้าน

ลักษณะเด่นของการเคลื่อนไหวเรียกร้องของชาวบ้าน คือ การอ้างอิงใช้ "ภูมิปัญญาชาวบ้าน" มาเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การต่อสู้จนประสบผลสำเร็จ คือ รัฐได้ออกนโยบายรับรองให้ชาวบ้านสามารถที่จะทำการผลิตและจำหน่ายเหล้าพื้นบ้านโดยเสรี แต่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด

นอกจากศักยภาพในหมู่บ้านผู้ผลิตเหล้าพื้นบ้านที่ได้มีการรวมตัวกันต่อสู้กับเจ้าหน้าที่รัฐอย่างเข้มแข็งแล้ว ในการศึกษายังพบว่าความสำเร็จยังเกิดจากการประสานร่วมมือ และได้รับความช่วยเหลืออย่างมากจากองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ในนาม "เครือข่ายเกษตรกรรมภาคเหนือ" (คกน.) และ "สหพันธ์เกษตรกรรมภาคเหนือ" (สกน.) ทั้งด้านการดำเนินกิจกรรมเคลื่อนไหวเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาในระดับนโยบาย การจัดระบบองค์กร การกำหนดยุทธศาสตร์ การนำเสนอประเด็นปัญหาให้เป็นกระแสสาธารณะเพื่อเรียกร้องการสนับสนุนจากสังคม นอกจากนี้ยังมีกลุ่มนักวิชาการ และหน่วยงานต่างๆ ร่วมให้การสนับสนุนการเคลื่อนไหวของชาวบ้าน โดยมีบทบาทสำคัญในการเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะด้านกฎหมาย และการเปิดเวทีสาธารณะเพื่ออภิปรายถึงปัญหาดังกล่าว

จากการศึกษากระบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องดังกล่าว ตรงกับช่วงเวลาที่ยังมีบริบททางสังคม โดยเฉพาะภาครัฐกำลังคึกคักตื่นตัวต่อกระแสความคิดเรื่อง "ภูมิปัญญาชาวบ้าน" เป็นอย่างมากคือหลังจากที่รัฐบาลภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีนพคุณ ชินวัตร เข้าบริหารประเทศ ได้มีนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับรากหญ้า ที่เน้นการแปลงทรัพยากรทางด้านความรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิต หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชาวบ้านในชุมชนต่างๆ ได้สร้างสม และสืบทอดมาแต่อดีตซึ่งถือเป็นทุนทางสังคมของชุมชน ให้เป็นทุนทางเศรษฐกิจหรือทรัพย์สินที่มีราคา สามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน และชุมชน ภายใต้โครงการ "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" หรือ OTOP. ที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องทั่วประเทศ โดยกระแสความตื่นตัวดังกล่าวนับเป็นส่วนสำคัญหนึ่งที่ผลักดันให้การเคลื่อนไหวเรียกร้องการเปิดเสรีการผลิตและจำหน่ายเหล้าพื้นบ้านในฐานะ "ภูมิปัญญา" ของชาวบ้านประสบผลสำเร็จในที่สุด